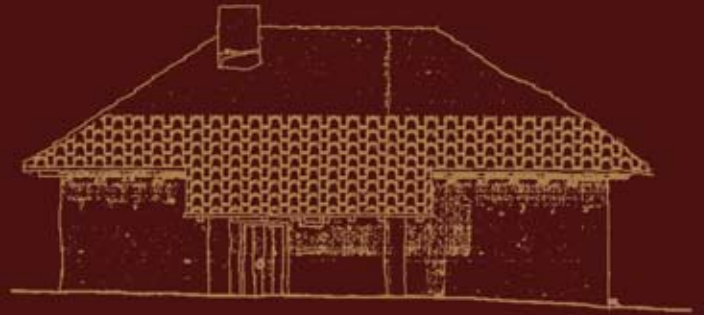

Каранешићева кућа у Гроцкој *Karapešić House in Grocka*

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

Карпешићева кућа у Гроцкој

Златиборска 7

Карпешићева кућа – изглед из 1980. године
Karpešić house in 1980

Гроцка доживљава интензивнији развој као трговачки и привредни центар области после 1815. године, након повратка становништва из бежаније и стабиловања политичких прилика у Србији, о чему сведочи пораст броја домова током прве половине деветнаестог века.

Путописци из прве половине 19. века остављају своја сведочанства о развоју варошице. Јоаким Вујић, који је кроз Гроцку прошао 1823. године, пише да варош има око 140 кућа од којих су највећи број дућани. Други путописац, Ото Пирх, само неколико година касније, 1829, пише о великој, новој, правилно грађеној згради у Гроцкој.

Он је назива поштом, али с обзиром на то да је прва пошта у Србији подигнута тек 1840. године, овде се највероватније радило о хану. Сретен Поповић 1936. године налази парни млин Илије Гарашанина, његову кућу, конак кнеза Живка и велику кафану Бељанског. Иако ниједан од ових објеката није сачуван, подаци о њима говоре о брзом развоју вароши и пружају нам могућност за његово континуирано праћење.

Такође, у документима из тих година све се чешће помињу имена трговаца и занатлија (Ђорђе мезуланција, Лука и Младен Савић, Стефан Пазарац, Петко Мимић) и грочански капетани и кнезови

*Прозор у дневној соби
Living room window*

(Живко Мијаиловић, Голуб Петровић, Милутин Гарашанин), који представљају носиоце привредног и политичког живота. У трговачком и занатлијском сталежу у првим деценијама 19. века присутнија су имена грчког, односно цинцарског порекла, да би након тридесетих година број српских имена био већи.

Први познати власник, а највероватније и градитељ, Карапешећеве куће у Гроцкој, у првој половини 19. века, био је Лазар Дугалић, високи чиновник локалне администрације и имућни домаћин, чије се име у поменутом периоду помиње у контексту привредног и политичког живота Гроцке. Лазар Дугалић није имао потомства. После његове смрти, његова жена је живела с породицом Карапешећ, с којом је била у пријатељским и родбинским односима и којима је оставила свој велики иметак заједно с кућом. У власништву ове угледне

породице, чији су чланови били на значајним положајима у влади и привреди (Стеван Карапешећ је један од чланова Оснивачког одбора Народне банке Србије), остала је и данас. У кући се стално живело до 1998. године.

Кућа породице Карапешећ се налази у дворишту, у Златиборској улици бр. 9. Саграђена је као вишеделни објекат, с тремом, четири собе и кућом – просторијом са оцаклијом у средини. Како се налази на делу терена у паду, испод једног дела куће је подрум зидан у опеци, док је изнад објекат бондручне конструкције са испуном од чатме и ћерпича, омалтерисан блатним малтером. Таваница изнад приземља је од дрвених греда с коленикама (земљани малтер са сламом обмотан око штапова). Кровна конструкција је типично традиционални систем, подужна столица звана поп.

*Радни сто који је Ђура Даничић поклонио Лазару
Desk, Djura Daničić's gift to Lazar Dugalić*

Угаоне греде, маије и рогови по средини распона су подупрте подрожњачама које носе косници ослоњени на тавањаче. Рогови су од притесаних танких облица. Преко рогова су постављене цепане даске у прореду, а на њих је сложен кровни покривач од ћерамиде.

За разлику од других варошких грочанских кућа, којима и припада по својим типским обележјима, а које имају асиметричну поделу унутрашњег простора, кућа породице Карапешић има симетричан распоред. Овакав распоред највероватније није примаран, већ је настао каснијом преградњом трема и задржао се до данас.

Време настанка, готово идеалне пропорције карактеристичне за народно градитељство, пластична експресивност наглашена хроматским складом тамних отвора и белине зидова с тамноцрвено-

браон кровом, употребљени природни материјали као и значај породице у чијем је власништу, вредности су на основу којих је ова кућа утврђена за културно добро – споменик културе (Решење Завода бр. 603/1 од 28. 6. 1966).

Док се у кући стално становало, била је добро одржавана, али након тога почела је брзо да пропада. Садашња власница Надежда Пантић, дип. инж. архитектуре, према условима и пројекту Завода за заштиту споменика културе града Београда, успела је, уз изузетне напоре, да обнови кућу. Обимни радови који су изведени у периоду 2011–2013. године представљају пример добре конзерваторске праксе, која подразумева очување аутентичног изгледа и употребљених материјала. Сачувани су и рестаурисани и оригинални комади намештаја.

Карапеша кућа, са унутрашњим уређењем, које је фини еклектичан спој, представља својеврстан музеј, који од заборава чува материјално и нематеријално наслеђе не само једне породице већ друштва у целини; друштва које је смогло снаге да од скромних почетка у првим годинама деветнаестог века израсте у друштво које својим постигнућима није много заостајало за богајим и развијенијим европским срединама.

Карапешина кућа у Гроцкој, у улици Златиборска бр. 7 је утврђена је за културно добро 1966. године.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Х. Шабановић, *Турски извори за историју Београда*, књ. I, св. 1, Београд, 1964.
2. Р. Матковић, *Путовања по Балканском полуострву XVI вијека*, RAD JAZU, 116 (1893).
3. Д. Поповић, *Србија и Београд*, Београд, 1950.
4. Група аутора, *Гроцка, споменичко наслеђе*, Завод за заштиту споменика културе града Београда, 16, Београд, 1970.
5. Н. Живковић, *Народно градитељство – Споменик културе данас*, Београд, 2007. године.
6. Н. Живковић, *Гроцанске куће – парадигма времена*, Наслеђе, XII, Београд, 2011.
7. Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда.

Оцаклија
Hearth

Karapešić House in Grocka

7 Zlatiborska Street

Војнички сандук Стевана Карпеша
War chest of Stevan Karapešić

Grocka saw a faster pace of development as a market and economic centre of the area after 1815, when the political situation in Serbia stabilised and refugees returned to their homes, which is evidenced by an increase in the number of households in the first half of the 19th century.

Travel accounts from the first half of the 19th century testify to the growth of the small town. Joakim Vujić, who passed through Grocka in 1823, counted some 140 houses, most of them shops. A few years later, in 1829, Otto von Pirsch described a new building in Grocka, calling

it a post office. Since the first proper post office in Serbia was not built until 1840, it was probably an inn which may have also served as a post house. In 1936 Sreten Petrović found there Ilija Garašanin's steam-powered flour mill and house, mayor Živko's residence and Beljanski's large tavern. Even though none of those structures have survived, the information about them bears out Grocka's rapid growth and helps us trace its successive stages.

Documents created in those years increasingly often record the names of local merchants, craftsmen, high administrative and police officials, who

were pillars of the community's economic and political life. In the early decades of the 19th century, there occur among the merchants and craftsmen names of Greek and Tsintsar origin, and the number of Serbian names grows after the 1830s.

The first known owner, and probably also the builder, of the Karapešić house in Grocka was Lazar Dugalić, a well-to-do high local official who is referred to in political and economic contexts in the first half of the 19th century. Lazar Dugalić was childless and, after his death, his widow lived with the Karapešić family who were her kin and whom she bequeathed her considerable property, including the house. The house has remained in the ownership of this distinguished family, whose members held high economic and government positions (e.g. Stevan Karapešić was a founding member of Serbia's central bank) till this day, and was permanently inhabited until 1998.

The house of the Karapešić family surrounded by a yard at 9 Zlatiborska Street has a recessed front porch, four rooms and the "house" (kuća) – the room with a hearth. The timber frame is filled in with wattle and adobe, and the walls are finished with earth plaster. Since the house sits on a slope, its front part rests on a brick-built cellar. The timber ceiling beams are filled in with rolls of sticks wrapped in

*Оцаклија детаљ
Hearth, detail*

Креденац
Сирбоард

mud-and-straw plaster. The roof is a typical traditional system of longitudinal posts. At mid-span common and hip rafters are supported by purlins propped by diagonal struts that rest on ceiling joists. The rafters, which are rough-hewn thin logs, are sheathed with spaced hand-hewn boards and covered with barrel tiles.

Unlike the other town houses in Grocka, to which it typologically belongs and which have an asymmetrical layout, the Karapešić House has a symmetrical layout, although it probably is not original, but a result of having a portion of the porch enclosed.

The date of construction, almost ideal proportions characteristic of vernacular architecture, expressivity emphasised by the chromatic harmony of dark openings, white walls and dark red-brown roof, natural materials and the importance of the family in whose ownership it is constitute the value on which the designation of the house as a cultural heritage property in 1971 was based (CHPIB Decision no. 603/1 of 28/6/1966).

The house was maintained well as long as it was permanently inhabited, but then began to deteriorate rapidly. Its current owner, the architect Nadežda Pantić, managed, with much effort, to carry out renovation in compliance with the restoration plan developed by the Cultural Heritage Protection Institute of

the City of Belgrade. The extensive work carried out in 2011–13 is an example of good conservation practice based on the preservation of authentic appearance and materials. Pieces of the original furniture have also been preserved and restored.

Karapešić House with its interior decor, which is a fine eclectic combination, is a museum in itself, preserving from oblivion the tangible and intangible heritage not only of one family but of society as a whole; a society that summoned all its strength to rise from its humble beginnings in the early years of the 19th century and become a society which did not lag much behind wealthier and more developed European nations.

Karapešić House in Grocka, 7 Zlatiborska Street, was declared a cultural monument in 1966.

Literature

H. Šabanović, *Turski izvori za istoriju Beograda*, vol. 1 (Belgrade 1964).

R. Matković, "Putovanja po Balkanskom poluotoku XVI vijeka", *Rad JAZU* 116 (1893).

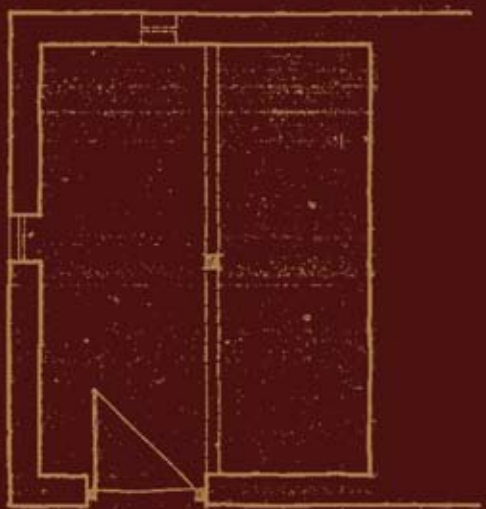
D. Popović, *Srbija i Beograd* (Belgrade 1950).

Group of authors, *Grocka, spomeničko nasledje* (Belgrade: Zavod za zaštitu spomenika kulture grada Beograda 16, 1970).

N. Živković, "Gročanske kuće – paradigma vremena", *Nasledje* XII (2011).

CHPIB Documentation.

Основа приземља
Floor plan

Карпешинева кућа у Гроцкој

Karapešić House in Grocka

Издавач: Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

За издавача: Нела Мићовић, директор

Текст: Нада Живковић

Лектура: Татјана Тодоровић

Превод: Марина Адамовић Куленовић

Графички дизајн: Лука Прокић

Фотографија: Снежана Неговановић, фотодокументација ЗЗЗСКГБ

Тираж: 1000 примерака

Штампа: Scanner studio, Београд

Београд, 2015.

Завод за заштиту споменика културе града Београда – установа културе од националног значаја

Издање је омогућио Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

728.6(497.11)(036)

ЖИВКОВИЋ, Нада, 1959-

Карпешинева кућа у Гроцкој = Karapešić House in Grocka / [текст Нада Живковић ; превод Марина Адамовић Куленовић ; фотографија Снежана Неговановић]. - Београд : Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја = Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance, 2015 (Београд : Scanner studio). - 10 стр. : илустр. ; 20 x 20 cm

Кор. насл. - Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Податак о ауторки преузет из колофона. - Текст штампан двостручно. - Тираж 1.000. - Библиографија: стр. 6.

ISBN 978-86-89779-14-1

а) Гроцка - Карпешинева кућа - Водичи

COBISS.SR-ID 218240780

Завод за заштиту споменика културе града Београда - установа културе од националног значаја
Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade - Cultural Institution of National Significance

